

अशा प्रकारे व्यवस्थितपणे उभी ठाकलेली कौरव सेना पहात, एकमेकांवर शस्त्रप्रहार होण्याची वेळ आली असता, ध्वजावर मारुती

असणारा पांडव म्हणजे अर्जुन, धनुष्य उचलून.... ॥ २० ॥

व्यवस्थितान् युद्धोद्योगेन स्थितान् कपिध्वजोऽर्जुनः तदेव वाक्यमाह ॥२०॥

व्यवस्थितपणे अर्थात युद्धास तयार, ध्वजावर मारुती असणारा असा पांडव म्हणजे अर्जुन, जे बोलला तीच गोष्ट सांगतो आहे. ॥ २० ॥

हृषीकेशमिति तदा वाक्यमिदमाह महीपते ।

हे पृथ्वीनाथ ! त्या वेळी हृषीकेश अर्थात श्रीकृष्णास असे हे वाक्य बोलला.

तदेव वाक्यमाह

(त्या वेळी हृषीकेश अर्थात श्रीकृष्णास जे वाक्य बोलला) तेच वाक्य सांगताहेत

अर्जुन उवाच ।

अर्जुन बोलला

सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ॥ २१ ॥

अरे अच्युता ! माझा रथ दोन्ही सैन्यांच्या मध्ये नेऊन उभा कर. ॥ २१ ॥

यावदेतान्निरिक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ।

कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन् रणसमुद्यमे ॥ २२ ॥

युद्धास आतुर होऊन ठाकलेल्या या लोकांचे मी अवलोकन करेन आणि या रणांगणावर मला कोणाकोणासी लढावयाचे आहे

ते पाहिन. ॥ २२ ॥

यावदेतानिति । ननु त्वं योद्धा न युद्धप्रेक्षकस्तत्राह कैः इति । कैः सह मया योद्धव्यम् ॥२२॥

तू तर योद्धा आहेस युद्धप्रेक्षक नाहीस अशा शंकेचे निराकरण, मला कोणाकोणासी लढावयाचे आहे, ते पाहिन असे करताहेत. ॥ २२ ॥

योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागताः ।

धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेयुद्धे प्रियचिकीर्षवः ॥ २३ ॥

दुर्बुद्धि दुर्योधनास खूष करण्याकरिता जे येथे लढणार आहेत त्यांना मी पाहून घेतो. ॥ २३ ॥

योत्स्यमानानिति । धार्तराष्ट्रस्य दुर्योधनस्य प्रियं कर्तुमिच्छन्तो य इह समागताः तान् यावद् द्रक्ष्यामि तावदुभयोः सेनयोर्मध्ये मे रथं

स्थापयेत्यन्वयः ॥२३॥

धृतराष्ट्र पुत्र दुर्बुद्धि दुर्योधनास खूष करण्याकरिता जे येथे लढणार आहेत त्यांना मी पाहून घेतो, तोपर्यंत माझा रथ या दोन्ही सैन्यांच्या

मध्ये उभा कर असा याश्लोकांचा अन्वय आहे. ॥२३॥

ततः किं वृत्तमित्यपेक्षायाम्

त्यानंतर काय झाले? याचे उत्तर देत

सञ्जय उवाच ।

संजय बोलला